

Caseta 2. Impactul investițiilor străine directe în economia românească

Atragerea investițiilor străine directe¹ (ISD) reprezintă un deziderat pentru majoritatea țărilor, mai ales pentru cele aflate în curs de dezvoltare, datorită potențialelor beneficii pe care le pot genera în economia-gazdă: crearea de locuri de muncă, conectarea la rețelele internaționale de producție, diversificarea și modernizarea capacităților de producție, creșterea gradului de sofisticare a mediului de afaceri, în contextul în care aduc tehnologii și cunoștințe superioare (*know-how*) etc. Câștiguri suplimentare pot decurge și din eventuale efecte de antrenare și învățare asupra companiilor autohtone, care pot avea ca rezultat eficientizarea activității acestora. Experiența statelor din Europa Centrală și de Est arată că investițiile străine directe au jucat un rol important în recuperarea decalajelor de dezvoltare față de țările vestice (Bijsterbosch și Kolasa, 2009), cu mențiunea că este posibil ca nu toate tipurile de ISD să aibă efectul scontat în economie, astfel că maximizarea beneficiilor asociate infuziei de capital străin presupune politici bine fundamentate.

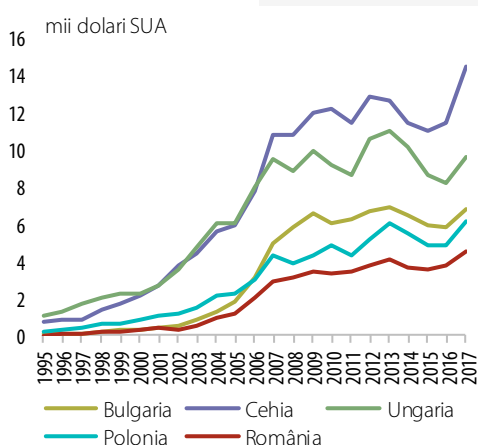
În acest cadru, caseta de față urmărește să evalueze impactul net exercitat de prezența companiilor străine în România. Într-o primă etapă va fi identificată contribuția directă a acestei categorii de firme în economia românească analizând, prin comparație cu alte țări din regiune, principalii indicatori macroeconomici (valoarea adăugată, ocuparea forței de muncă, investiții etc.), iar cea de-a doua secțiune este dedicată cuantificării măsurii în care se manifestă efecte de antrenare asupra productivității firmelor autohtone.

Efecte directe – comparații regionale

După anul 1990, statele din Europa Centrală și de Est (ECE)² au reprezentat o destinație importantă pentru fluxurile de ISD, în contextul demarării procesului de privatizare și al existenței unui capital autohton limitat, insuficient pentru a susține tranziția economică; perspectivele de aderare la Uniunea Europeană au avut, la rândul lor, un rol important în atragerea acestor investiții.

În anii din perioada postcomunistă, România a înregistrat în mod sistematic cel mai redus stoc de ISD pe cap de locuitor, în condițiile în care procesul de privatizare a fost mai lent comparativ cu situația din celelalte țări emergente din regiune, fluxurile consistente atrase începând cu anii 2000 fiind insuficiente pentru a recupera decalajele față de statele comparabile (Grafic A). Ilustrativă în acest sens este discrepanța semnificativă dintre valoarea proiectelor anunțate a se efectua și cea realizată efectiv, vizibilă doar în

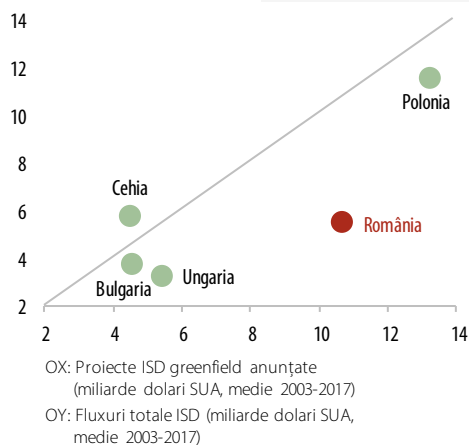
Grafic A
Stoc de ISD *per capita*

Sursa: UNCTAD

- ¹ Potrivit metodologiilor internaționale (FMI, OCDE), investițiile străine directe sunt definite ca fiind relația investițională de durată dintre o entitate rezidentă și una nerezentă care implică exercitarea de către investitorul străin a unei influențe manageriale semnificative în întreprinderea în care a investit – deține peste 10 la sută din voturi, fluxurile financiare luând forma capitalului social vărsat și a rezervelor, creditelor acordate, precum și a profitului reinvestit de către acesta.
- ² În cadrul acestei analize, referirile la statele din Europa Centrală și de Est vizează Polonia, Cehia, Ungaria, România și Bulgaria.

Grafic B
Proiecte ISD *greenfield*
anunțate vs. efectiv realizate

Sursa: UNCTAD, calcule BNR

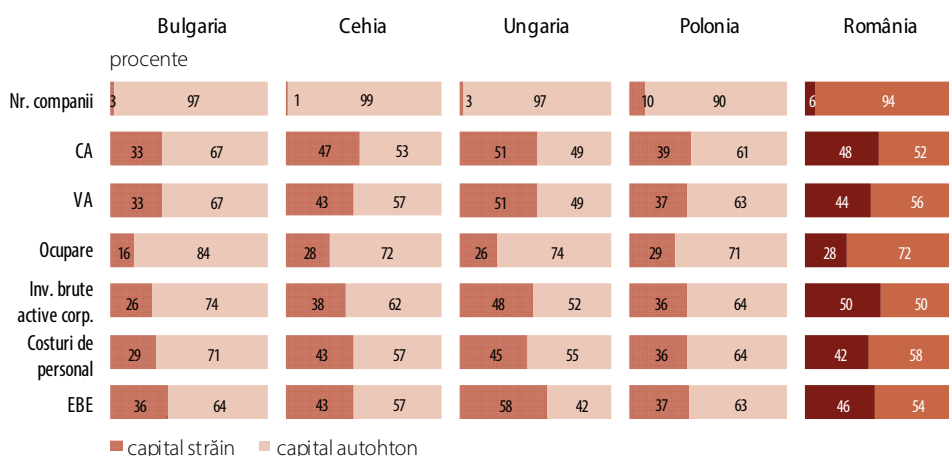
cazul României, cel mai probabil ca urmare a faptului că economia românească este percepută de investitori ca fiind mai puțin atractivă (Grafic B). Potrivit datelor Forumului Economic Mondial (FEM) aferente perioadei 2007-2018, în pofida unor progrese, România a înregistrat printre cele mai scăzute punctaje privind competitivitatea în rândul țărilor ECE incluse în analiză, cu deficiențe în majoritatea domeniilor, cele mai pronunțate vizând calitatea infrastructurii, eficiența pieței muncii și a pieței bunurilor, precum și gradul de adecvare tehnologică a economiei. Acest bilanț trasat de indicatorii FEM este întărit și completat de rezultatele unui sondaj realizat de Banca Mondială în rândul a 754 de directori executivi ai unor companii multinaționale³, care arată că predictibilitatea politicii guvernamentale și cadrul legislativ și de reglementare joacă un rol esențial în fundamentarea deciziei de (dez)investire, atât pentru investitorii străini existenți, cât și pentru cei care intenționează să dezvolte afaceri noi, peste 85 la sută dintre managerii intervieuați

susținând că acordă o atenție deosebită acestor parametri. Companiile străine înclinată spre investiții de tipul *efficiency-seeking* (cele orientate spre activități de export și integrate în lanțurile internaționale de valoare adăugată) par să fie sensibile la o paletă și mai largă de factori atunci când își elaborează planurile de afaceri, alături de calitatea infrastructurii, oferta de forță de muncă specializată disponibilă și cheltuielile de operare reduse fiind coordonate suplimentare extrem de importante în acest proces. Evaluările amintite pot justifica pierderea unor oportunități în favoarea altor țări din regiune sau tendința de relocare a unor activități în zone de pe glob unde piața muncii este mai puțin tensionată sau costurile sunt mai scăzute (Asia) – mai cu seamă în sectoarele care folosesc mai intensiv factorul muncă, cum ar fi industria ușoară, și care sunt sensibile la creșterea salariului minim pe economie.

La nivelul statelor din ECE, principalele destinații ale ISD au fost industria prelucrătoare și serviciile, capitalul străin ajungând să dețină o poziție dominantă⁴, în general, în sectoare cu intensitate tehnologică mai ridicată, precum industria auto și ramurile conexe (fabricarea cauciucului, echipamente electrice, mașini și echipamente), fabricarea altor mijloace de transport, chimie, precum și în sectorul IT&C. O pondere considerabilă din stocul total de ISD aferent fiecărei țări provine din Olanda, Germania, Luxemburg, Austria, Franța, Italia și Marea Britanie, în multe situații ajungând să cumuleze până la două treimi.

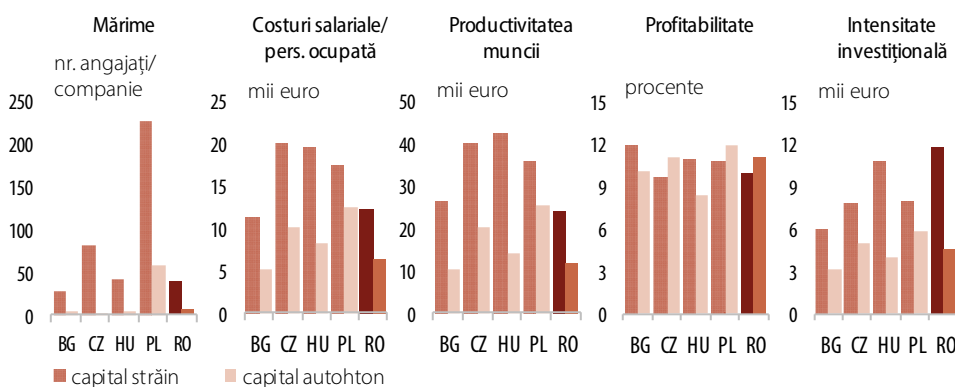
³ Pentru mai multe detalii privind sondajul, a se vedea *Global Investment Competitiveness Report 2017/2018*.

⁴ Cele mai recente date disponibile sunt aferente anului 2016 și exclud sectorul financiar.

Grafic C
Activitatea economică a companiilor din țările ECE, anul 2016

Sursa: Eurostat

Grafic D
Profilul companiilor din țările ECE, anul 2016

Notă: Productivitatea muncii este calculată ca raport între valoarea adăugată la costul factorilor și persoană ocupată, profitabilitatea ca raport între excedentul brut din exploatare și cifra de afaceri, iar intensitatea investițională ca raport între investiții în active corporale și persoană ocupată.

Sursa: Eurostat, calcule BNR

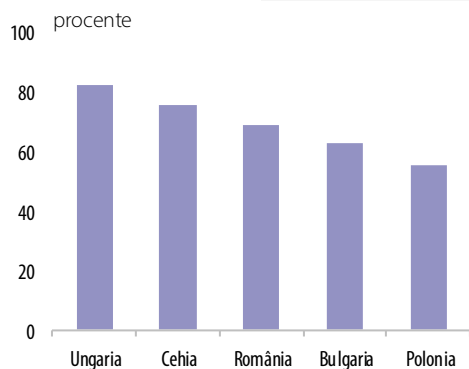
În planul activității desfășurate, datele Eurostat arată că firmele străine⁵, deși în număr redus, au o contribuție importantă în economiile analizate. Comparativ cu cele autohtone, companiile străine sunt în general mai mari, mai productive, folosesc mai intensiv factorul capital și au o pondere mai mare a angajaților cu un nivel ridicat de pregătire, în contextul unor costuri cu personalul mai ridicate⁶. Chiar dacă reprezintă sub 10 la sută din numărul total de firme, cele străine generează aproape jumătate din valoarea adăugată produsă în economie, procente ceva mai reduse observându-se în cazul Poloniei și al Bulgariei (37 la sută, respectiv 33 la sută). Companiile străine au fost mai puțin afectate de criza financiară și au continuat să creeze locuri de muncă într-un ritm alert în perioada de revenire economică, ajungând să concentreze la nivelul anului 2016 aproximativ un sfert din forța de muncă (excepție făcând Bulgaria cu 16 la sută). Cele mai dinamice evoluții au fost vizibile în cazul Poloniei și al României (majorare a angajărilor cu 45 la sută, respectiv cu 35 la sută în anul 2016 față de 2007), în timp ce firmele autohtone nu au reușit să recupereze locurile de muncă pierdute în recesiune, la nivelul anului 2016 schemele de personal continuând să se situeze sub nivelul

⁵ Analiza este efectuată pe baza datelor Eurostat privind filialele străine (deținute majoritar de o unitate instituțională nerezidentă).

⁶ S-a luat în considerare ipoteza că forța de muncă înzestrată cu abilități superioare necesită o remunerație mai mare. În țările analizate, salariile acordate de firmele străine sunt, în general, mai mult decât duble față de cele oferite de cele autohtone (excepție făcând Polonia: doar cu 30 la sută mai mari).

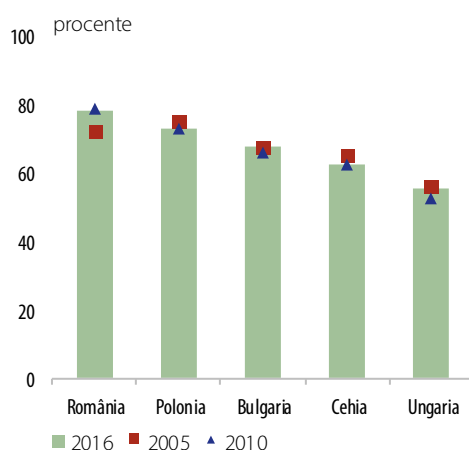
Grafic E

Exporturile companiilor străine din țările ECE*

*) cele mai recente date: 2011 pentru Bulgaria, 2013 pentru Ungaria și 2016 pentru Cehia, Polonia și România

Sursa: OCDE

Sursa: OCDE

Grafic F

Valoarea adăugată națională încorporată în exporturi

preciză în majoritatea țărilor analizate. De asemenea, filialele străine efectuează o parte importantă din investițiile⁷ firmelor (între 26 la sută în Bulgaria și 50 la sută în România) și au un aport semnificativ la realizarea rezultatului brut din exploatare în economie (între 36 la sută în Bulgaria și 58 la sută în Ungaria). Totuși, marjele brute din exploatare (*proxy* pentru profitabilitate) sunt inferioare celor consemnate de companiile autohtone în Cehia, Polonia și România (Graficele C-D), indisponibilitatea unor date la nivel micro împiedicând identificarea pozițiilor de cheltuieli care generează aceste diferențe în regiunea ECE⁸.

Orientarea spre activități de comerț exterior constituie o altă caracteristică a companiilor străine, acestea fiind responsabile pentru mai mult de jumătate din exporturile totale ale fiecărei țări, cele mai ridicate procente (peste două treimi) regăsindu-se în cazul Ungariei, Cehiei și al României (Grafic E). În plus, deși aceste firme sunt de regulă cele integrate în lanțurile internaționale de producție, se remarcă un nivel înalt al valorii adăugate capturate la nivel național ca pondere în cererea externă, de la circa 50 la sută pentru Ungaria până la 75 la sută pentru România, sugerând că s-ar putea manifesta unele efecte de antrenare asupra companiilor locale (Grafic F).

Efecte indirecte – cazul României

Dincolo de contribuția lor directă în economie, există posibilitatea ca firmele străine să exercite efecte indirecte asupra firmelor autohtone prin creșterea competiției, imitarea modelului de business, îmbunătățirea calității capitalului uman prin pregătirea forței de muncă, integrarea companiilor autohtone în lanțurile de aprovizionare a

companiile străine (transfer de tehnologie, cunoștințe, economii de scară) etc. În funcție de direcția difuziei tehnologiei/externalităților, efectele pot fi pe orizontală, atunci când firmele aparțin aceleiași sector, și/sau pe verticală, de-a lungul lanțului de producție, pentru furnizorii locali din sectoarele aflate în amonte sau pentru clienții autohtoni din sectoarele aflate în aval (Figura A).

⁷ Investițiile în active corporale.

⁸ În cazul României, potrivit datelor la nivel de firmă aferente anului 2016 de la MFP și ONRC, companiile străine consemnează costuri mai mari comparativ cu cele autohtone la capitolul „alte cheltuieli de exploatare” (poziție care cuprinde cheltuieli pentru reclamă și publicitate, marketing, studii de piață și cercetare, pentru pregătirea personalului, pentru plata primelor de asigurare etc.). Însă, în absența unei structuri detaliate, este dificil de evaluat care este destinația clară a acestor cheltuieli.

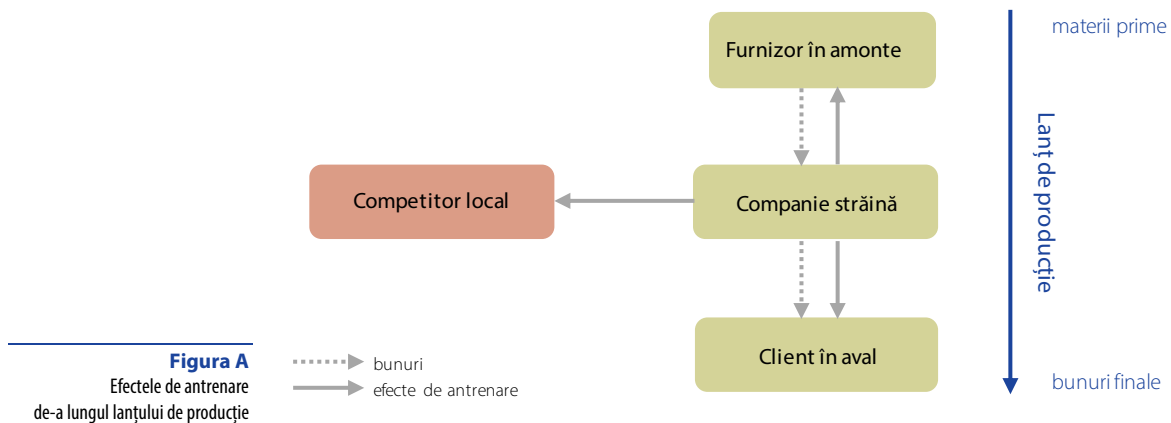

Figura A
Efectele de antrenare de-a lungul lanțului de producție

În literatura de specialitate, concluziile privind impactul indirect cumulat al prezenței capitalului străin asupra firmelor locale sunt destul de variate. De exemplu, Havránek și Irsova (2014) analizează numeroase studii care relevă existența unui transfer tehnologic asupra furnizorilor din amonte semnificativ, atât din punct de vedere statistic, cât și ca magnitudine, în timp ce efectele în aval apar ca fiind de mică amploare spre ne semnificative, în contextul în care s-au găsit evidențe că firmele cu capital străin sunt, în general, orientate spre export sau produc mai degrabă bunuri destinate consumului final (Damijan *et al.*, 2013). Ținând cont de aceste aspecte, analiza de față se va concentra pe identificarea efectelor pe orizontală și în amonte. În plus, rezultatele mixte întâlnite în studiile de specialitate au adus în atenție eterogenitatea firmelor autohtone și posibilitatea ca efectele de antrenare (pozitive) să se manifeste doar pentru o parte dintre acestea, în funcție de capacitatea de absorbție a tehnologiilor (Jude, 2012; Damijan *et al.*, 2013).

Astfel, demersul empiric a vizat, într-o primă etapă, estimarea productivității multifactoriale (TFP) pentru fiecare firmă pe baza unui eșantion panel de dimensiune exhaustivă, constituit pe baza datelor din înregistrările bilanțiere⁹. Ulterior, urmând metodologia dezvoltată de Javorcik (2004), productivitatea firmelor autohtone astfel obținută a fost pusă în ecuație cu măsuri ale prezenței capitalului străin în același sector (relație de concurență), respectiv ale prezenței capitalului străin în sectoarele din aval (relație furnizor local – firmă străină). Specificația a fost extinsă și cu alți factori determinanți ai TFP (variabile de tip control), atât la nivel de sector (precum intensitatea importurilor și a exporturilor), cât și specifici firmei (vârstă, mărime, proveniența capitalului), pentru a captura cu cât mai multă acuratețe efectele asociate ISD. Perioada utilizată în estimare este 2005-2014 și a fost determinată de disponibilitatea datelor, eșantionul cuprinzând sectorul corporativ¹⁰.

⁹ Sursa datelor este Ministerul Finanțelor Publice. Eșantionul acoperă intervalul 2003-2016, cuprinde peste 3 milioane de observații și include firmele care au raportat cifră de afaceri, număr de salariați și active imobilizate strict pozitive, având de asemenea consum intermediar pozitiv. Estimarea s-a realizat conform metodologiei Wooldridge (2009), ținând cont de problemele de endogenitate generate de corelarea inovației de productivitate cu alegerea factorilor de producție, iar pentru detalii suplimentare se pot consulta CompNet (2014) și Van Beveren (2012).

¹⁰ Diviziunile CAEN 1-82, mai puțin sectorul financiar, al asigurărilor și serviciilor conexe acestora.

$$\ln(TFP)_{ijrt} = \beta_1(\text{efecte pe orizontală}_{jt}) + \beta_2(\text{efecte în amonte}_{jt}) + \gamma Z_{jt} + \delta_1 X_{ijrt} + \alpha_r + \alpha_j + \alpha_t + \varepsilon_{ijrt}$$

Variabila *efecte pe orizontală_{jt}* reprezintă procentul asociat producției realizate de capitalul străin în cadrul aceluiași sector *j*, iar variabila *efecte în amonte_{jt}*, în mod teoretic, ar trebui să constituie ponderea din producția firmei autohtone *i* vândută filialelor străine care își desfășoară activitatea în România. În acest ultim caz însă, dată fiind indisponibilitatea datelor la nivel microeconomic privind tranzacțiile bilaterale dintre firme, indicatorul a fost calculat la nivel de sector apelând la baza de date *WIOD* și reprezintă ponderea din producția sectorului *j* (unde este localizată compania locală) destinată consumului intermediar furnizat companiilor străine aflate în sectoarele din aval¹¹.

Vectorul *Z_{jt}* include variabile la nivel sectorial (diviziune CAEN) și se referă la intensitatea importurilor definită ca raport între importuri și oferta totală de bunuri intermediare ale sectorului *j*, respectiv la intensitatea exporturilor ca raport între exporturile și producția industriei *j*.

Vectorul *X_{ijrt}* cuprinde caracteristici ale operatorilor economici, precum vârstă, mărime (patru clase în funcție de numărul de angajați, luând în considerare pragurile de 10, 50, respectiv 250 de salariați), dacă este deținută majoritar de stat și ponderea capitalului străin.

În final, α_r , α_j și α_t reprezintă efecte fixe specifice fiecărei regiuni, sector și an, rolul acestora fiind de a prelua șocurile specifice județului în care este localizată firma, domeniului de activitate, respectiv fiecărui an din eșantionul de estimare, iar ε_{ijrt} este termenul neobservabil (de eroare), a cărui varianță poate să difere între firme.

Rezultatele obținute arată o influență negativă exercitată de firmele străine asupra competitorilor locali, iar cei mai afectați par să fie cei cu un grad tehnologic similar celui al filialelor străine, concurența creată în cadrul sectorului fiind de natură să conducă la pierderea poziției în piață a firmelor autohtone sau chiar la ieșirea din activitate a unităților mai puțin productive. Un alt canal prin care prezența capitalului străin în același sector exercită un impact negativ asupra firmelor locale este acela al absorbției forței de muncă înalt calificate disponibile pe piață prin salariile mai mari pe care le oferă (așa-numitul efect *brain drain*). Totuși, pe termen mai lung, acest fenomen poate conduce la o îmbunătățire a productivității la nivel agregat, pe fondul unei realocări mai eficiente a resurselor¹².

¹¹ Formula de calcul este $\sum_{c \neq j} \gamma_{jct} * \frac{\sum_{it} \rho_{it} Y_{it}}{\sum_{it} Y_{it}}$, unde γ_{jct} reprezintă procentul din producția sectorului *j* destinată consumului intermediar furnizat fiecărui sector *c* din aval (excluzând consumul final, importurile și vânzările din același sector); cel de-al doilea termen reprezintă ponderea producției realizate de capitalul străin în sectoarele din aval – ρ_{it} reprezintă ponderea capitalului străin în firma *i* și aparține intervalului 10-100 la sută potrivit definiției OCDE, iar Y_{it} reprezintă cifra de afaceri a firmei *i*.

¹² A se vedea Caseta „Productivitatea multifactorială din perspectivă macro și microeconomică”, inclusă în *Raportul asupra inflației*, ediția din mai 2016.

Variabilă dependentă	ln(TFP)							
	Eșantion format din toate firmele		Eșantion format din firme autohtone					
			Decalaj tehnologic față firmele străine			Înzestrarea cu personal înalt calificat față de firmele străine		
			<90%	90%-110%	>110%	<100%	>100%	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Efecte pe orizontală	-0,011* (0,007)	-0,0109* (0,007)	-0,0117* (0,007)	-0,00442 (0,007)	-0,0124* (0,007)	-0,00354 (0,008)	-0,0098 (0,007)	-0,0124* (0,007)
Efecte în amonte	0,011* (0,007)	0,011* (0,007)	0,0115* (0,007)	0,0117* (0,007)	0,0160** (0,007)	0,0173** (0,008)	0,0096 (0,007)	0,0147* (0,008)
Intensitatea importurilor	0,02*** (0,005)	0,02*** (0,005)	0,022*** (0,006)	0,02*** (0,005)	0,018*** (0,005)	0,019*** (0,006)	0,021*** (0,005)	0,022*** (0,006)
Intensitatea exporturilor	0,013*** (0,005)	0,013*** (0,005)	0,013** (0,005)	0,01* (0,0053)	0,02*** (0,0053)	0,03*** (0,0062)	0,012** (0,0053)	0,013** (0,0057)
Mărime	0,547*** (0,0234)	0,546*** (0,0235)	0,557*** (0,0224)	0,19*** (0,0100)	0,16*** (0,0116)	0,0319*** (0,0112)	0,457*** (0,0206)	0,426*** (0,0230)
Vârsta	-0,0014* (0,0008)	-0,0013* (0,0008)	-0,000006 (0,0007)	0,0327*** (0,0042)	-0,0099*** (0,0029)	-0,0499*** (0,0056)	-0,029*** (0,0060)	-0,0297*** (0,0079)
Capital de stat	-0,437*** (0,06)	-0,436*** (0,0632)	-0,454*** (0,0629)	-0,194*** (0,060)	-0,0637*** (0,029)	0,051 (0,042)	-0,12 (0,107)	-0,614*** (0,059)
ISD dummy	0,370*** (0,012)							
ISD		0,0043*** (0,0001)						
Nr. observații	1 643 627	1 643 627	1 523 676	552 551	868 346	99 687	935 612	584 972

Erori standard robuste în paranteze, grupate la nivel de an și industrie.

Fiecare ecuație conține efecte fixe la nivel de an, industrie și județ.

*** p<0,01, ** p<0,05, * p<0,1

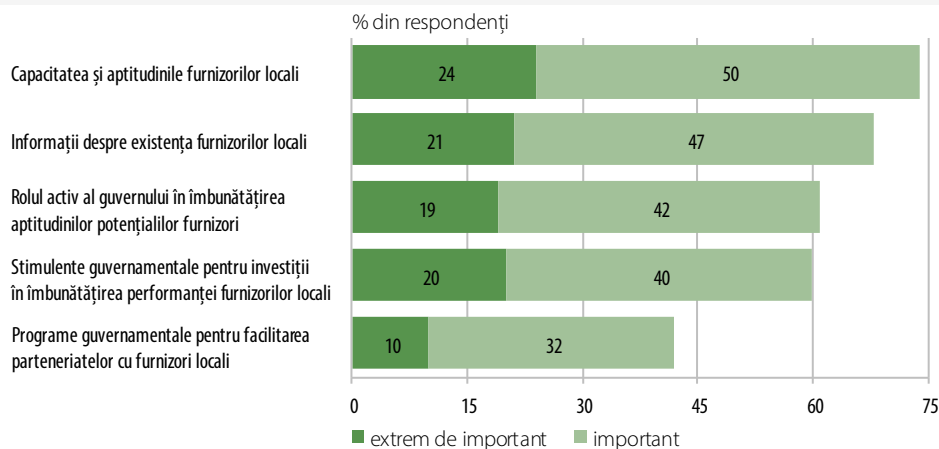
Notă: (i) În cazul specificațiilor (4)-(6) decalajul tehnologic a fost măsurat ca raport între TFP aferent firmelor autohtone și media TFP a firmelor străine din cadrul sectorului; (ii) în cazul specificațiilor (7)-(8), dată fiind indisponibilitatea datelor privind structura angajaților în funcție de nivelul de pregătire, a fost calculată o măsură alternativă. Presupunând că există o corelație pozitivă între abilități și salarii, s-a considerat că firmele care acordă salarii superioare mediei sectorului și județului din care fac parte au o pondere mai ridicată a personalului înalt calificat.

Sursa: MFP, ONRC, WIOD

Tabel A
Rezultatele estimărilor

În schimb, estimările relevă existența unor efecte pozitive în amonte, amplitudinea, în modul, fiind relativ similară celei obținute pe orizontală. Așadar, o creștere cu 1 punct procentual a prezenței capitalului străin în sectoarele din aval ar conduce la o îmbunătățire cu circa 1,2 la sută a productivității furnizorilor locali, care poate fi asociată unui transfer de tehnologie sau *know-how*. De pildă, compania străină cere *inputuri* mai sofisticate sau de o calitate superioară, determinând astfel furnizorul local să își modernizeze procesul de producție, demers în care partenerul cu capital străin poate acorda asistență în instalarea și utilizarea unor echipamente cu un grad tehnologic mai ridicat, inclusiv prin pregătirea forței de muncă. Câștiguri de productivitate pot fi obținute și în urma economiilor de scară, dată fiind cererea în creștere din partea clienților multinaționali, sau a impunerii unor proceduri clare de lucru, cu scopul respectării ferme a termenelor de livrare a comenzilor. Un aspect relevant reliefat de estimări este majorarea efectului pozitiv odată cu sporirea capacității de absorbție a firmelor locale (înzestrarea cu *know-how* sau capital uman), oferind evidențe pentru ipoteza potrivit căreia, într-o primă fază, vor beneficia cele mai performante firme autohtone (aflate la frontiera națională) de pe urma prezenței capitalului străin (considerate a fi mai apropiate de frontiera

globală – Banca Mondială, 2018), urmând ca ulterior să existe transfer de cunoștințe spre celelalte firme din economia-gazdă.

Grafic G

Factori importanți în decizia de a investi a companiilor străine referitori la furnizorii locali

Sursa: Global Competitiveness Report 2017/2018

Estimările privind efectele indirecte ale prezenței capitalului străin asupra firmelor autohtone sunt în consonanță cu cele întâlnite în alte studii din literatura de specialitate pentru cazul României (Javorcik și Spatareanu, 2008; Lenaerts și Merleverde, 2018). Dincolo de contribuția directă pozitivă pe care firmele străine o au în economie, a fost obținut un impact indirect cumulat aproape nul, însă și în acest caz se pot întreprinde măsuri pentru a maximiza beneficiile care pot decurge din colaborarea furnizori locali – multinaționale – de pildă, pot fi dezvoltate programe la nivel național astfel încât să fie facilitată aprovizionarea companiilor străine de pe plan intern. De altfel, sondajul realizat de Banca Mondială menționat anterior, arată că 61 la sută dintre investitorii chestionați consideră posibilitatea colaborării cu firme locale ca fiind esențială; 74 la sută dintre cei care au răspuns că acest aspect prezintă importanță apreciază că aptitudinile și capacitatea furnizorilor locali sunt fundamentale, sugerând că inițiativele guvernamentale de promovare a unui astfel de parteneriat își pot dovedi eficacitatea doar dacă firmele autohtone dețin caracteristicile cerute de multinaționale (Grafic G). Alte politici care ar putea fi implementate pentru a facilita aprovizionarea companiilor străine cu *input*-uri de pe plan local ar fi îmbunătățirea climatului de afaceri sau lansarea unor programe de asistență pentru producătorii autohtoni prin intermediul cărora aceștia să dobândească abilitățile necesare pentru satisfacerea cerințelor clienților străini.

Rezultatele estimărilor mai arată că firmele localizate în sectoare caracterizate de o creștere a intensității exporturilor au experimentat un avans al productivității, confirmându-se astfel două ipoteze: fie accesul pe piața externă aduce firmei cunoștințe noi și expertiză, care o ajută să își îmbunătățească eficiența în cadrul procesului de producție, fie doar firmele productive pot fi angrenate în activități de export și pot face față competiției de pe piețele internaționale extrem de competitive. Puterea explicativă a variabilei asociate intensității importurilor este însă în multe specificații superioară; acest fapt se poate explica prin importanța pe care o au pentru activitatea firmelor echipamentele de proveniență externă, cu un conținut tehnologic mai ridicat și randamente sporite, și, eventual, unele *input*-uri disponibile tot din surse externe. Rezultatele mai arată că firma productivă din România este o companie mare, tânără, care aparține sectorului privat, având capital majoritar străin (considerată a fi cu circa 37 la sută mai eficientă comparativ cu firmele autohtone).

Concluzii

Analiza de față evidențiază faptul că firmele cu capital străin din România (dar și din alte țări din regiune) au o contribuție directă în economie, pozitivă și semnificativă, atragerea de ISD aducând beneficii prin volumul mai mare al investițiilor, al producției și al ocupării și remunerării forței de muncă, care în final au ca rezultat creșterea economică (inclusiv structurală).

Totodată, pentru economia românească a fost identificat un impact indirect cumulat aproape nul: efecte de antrenare pozitive în relația furnizor autohton – client multinațională și efecte negative pe orizontală, între competitori. Pentru a îmbunătăți rezultatele în planul influențelor indirecte, ar fi oportune politici de natură să maximizeze efectele care pot decurge din colaborarea furnizori locali – multinaționale. În acest sens, pot fi dezvoltate programe naționale care să promoveze parteneriatul dintre companiilor străine și cele locale sau care să ofere asistență pentru producătorii autohtoni, prin intermediul cărora aceștia să dobândească abilitățile necesare pentru a putea satisface cerințele clienților străini.

Referințe

- Banca Mondială – *Global Investment Competitiveness Report 2017/2018* – „Foreign Investor Perspectives and Policy Implications”
- Banca Mondială – „Critical Connections: Promoting Economic Growth and Resilience in Europe and Central Asia”, *Europe and Central Asia Studies*, 2018
- Bijsterbosch, M., Kolasa, M. – „FDI and Productivity Convergence in Central and Eastern Europe. An Industry-Level Investigation”, Banca Centrală Europeană, Working Paper No. 992, 2009
- CompNet – „Micro-based Evidence of EU Competitiveness”, The CompNet Database, Banca Centrală Europeană, Working Paper No. 1634, 2014
- Damijan, J. P., Rojec, M., Majcen, B., Knell, M. – „Impact of Firm Heterogeneity on Direct and Spillover Effects of FDI: Micro-evidence from Ten Transition Countries”, *Journal of Comparative Economics*, 41, 2013, pp. 895-922
- Havránek, T., Irsova, Z. – „Estimating Vertical Spillovers from FDI: Why Results Vary and What the True Effect Is”, *Journal of International Economics*, 85, 2011, pp. 234-244
- Javorcik, B. S. – „Does Foreign Direct Investment Increase the Productivity of Domestic Firms? In Search of Spillovers Through Backward Linkages”, *American Economic Review*, 94 (3), 2004, pp. 605-627
- Javorcik, B. S., Spatareanu, M. – „To Share or Not to Share: Does Local Participation Matter for Spillovers from Foreign Direct Investment?”, *Journal of Development Economics* 85, 2008, pp. 194-217
- Jude, C. – „Horizontal and Vertical Technology Spillovers from FDI in Eastern Europe”, *Working Papers halshs-00828022*, HAL, 2012
- Lenaerts, K., Merlevede, B. – „Indirect Productivity Effects from Foreign Direct Investment and Multinational Firm Heterogeneity”, *Review of World Economics (Weltwirtschaftliches Archiv)*, Springer; Institut für Weltwirtschaft (Kiel Institute for the World Economy), vol. 154(2), 2018, pp. 377-400
- Van Beveren, I. – „Total Factor Productivity Estimation: A Practical Review”, *Journal of Economic Surveys* 26 (1), 2012, pp. 98-128
- Wooldridge, J. – „On Estimating Firm-level Production Functions Using Proxy Variables to Control for Unobservables”, *Economic Letters* 104 (3), 2009, pp. 112-114